

PREDNISTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (iskarna l. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 12. popoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

VAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-80, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 28-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 86-.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petlitratca 30 vin., pogojen prostor, poslanec in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 704.

V Ljubljani, v četrtek dne 9. oktobra 1913.

Leto III.

V nedeljo dne 12. oktobra ob 9. uri dopoldne v veliki dvorani ljubljanskega Mestnega doma

== velik ljudski shod ==

Kranjski deželni zbor.

Poročevalec sodrug Ethin Kristan.

Vabimo na protest vse, ki obsojajo ravnanje v deželi in v deželnem zboru Kranjskem.

Beseda državnih uslužbencev.

Dunaj, 8. oktobra.

Nekaj se je zgodilo, kar mora navadnega avstrijskega državljanca, živečega po stari šegi ljubljenec, popolnoma zvesti in mu vsiliti vprašanje, če se ni obrnil svet. Ces. kr. državni uradniki in uslužbenci so se naveličali tlačanstva in suženjske ponižnosti. Duh upornega proletariata, ki je že davno združil delavce v močno armado, je prevzel tudi uniformirane tlačane. Izkoriščani služabniki države so nehali beračiti, pa zahtevajo svoje pravice tako, kakor jih navadno zahtevajo organizirani delavci, ki se zanašajo na svojo moč, brez katere je vsaka pravica le lepa iluzija.

Katarinina dvorana v Dreherjevem parku velja, če odštejemo rotundo v Pratu, ki ne prihaja v poštev za take namene, za največji zaprti prostor na Dunaju. Sinoči je bila ta dvorana veliko premajhna za shod državnih uradnikov in uslužbencev. Dasi je bila z galerijami vred natlačena do zadnjega kotička, je ostalo še dobrih pettisot ljudi v parku, in poleg zborovanja v dvorani so morali improvizirati še pet shodov pod milim nebom. Udeležbo cenijo splošno na petnaeststisoč oseb. In še več bi jih bilo prišlo, če ne bi bila mnogih zadržala služba. Tako so n. pr. tudi policijski uradniki izrekli svojo solidarnost s shodom, katerega se niso mogli udeležiti, ker so morali »varovati red in mir«.

Toda število zborovalcev ni bilo naljučnejši moment tega shoda. Veliko pomembnejši je duh, ki ga je preveval. Človeku se je zdelo, da je prišel na shod socialnih demokratov, ki so pustili vse obzire na glupe konvencionalnosti za sabo, pa napovedujejo neizprosno boj krivici, v zavesti, da jih premagajo, če bodo dovolj močni. Tu ni bilo več prošnje za milost, ne pohlevnega mledovanja, temveč krepka beseda, ki terja pravico in kliče na boj. In ta beseda je našla glasen, navdušen odmev, ker je bila le izraz misli, ključaloče v tisočih glavah.

Toda kar se zdj povprečnemu Avstrijancu, ki pozna uradnika le kot pisarniški stroj in pa kot reprezentativno figuro, tako čudno, da se prijemla za glavo, je zelo razumljiva prikazen. Uradniki in uslužbenci avstrijske države bi morali biti avtomati, če bi ostali izza vseh izkuženj zadnjih let mirni in potrpežljivi. Hudo je bilo, kar je počela Bienenrothova vlada; razburjenje so bile Gautschove besede o uradništvu; kar pa uganja režim grofa Stürgkha in sedanja parlamentarna večina z uradniki in uslužbenci, bi lahko razdražilo kamen.

Službena pragmatika je imela urediti razmere državnih tlačanov in jim zagotoviti človeška dostojno življenje. Vlada pa se je trudila z naporom vsega svojega uma, da bi bila pravila v pragmatiki čim večjo odvisnost osoblja in omejila njegove državljanske pravice. Našla je poslušno večino, ki se je dala pregovoriti, da je obrezala uradnikom in uslužbencem politično svobodo, ki jo garantirajo državni vrhovni zakoni. Za to koncesijo so obljubili, da bo pragmatika z novim letom 1913 uveljavljena. Toda ob novem letu je prišla namesto pragmatike nova obljuba, da bo zakon o Veliki noči sankcioniran. Minila je tudi Velika noč, in uradniki so dobili tolažbo, da bo zaradi njih parlament zboroval meseca julija. Tudi od te obljube niso dobili nič pozitivnega, zato pa je bilo napovedano zasedanje meseca septembra. Potem so pravili,

da se snide državni zbor začetkom oktobra, potem v prvi polovici oktobra, naposled je iz tega postala druga polovica oktobra. Z vsem tem pa še ni prav nič zagotovljeno, da bo zadeva pragmatike sedaj rešena.

Krivda za to zavlačanje pa ne zadene le vlade, ampak tudi večino parlamenta, ki se je vrgla grofu Stürgkhu pod noge in brez pomiselka izdala interese državnih uslužbencev. V času volilnega gibanja so imeli vsi gospodje zanje polne koše obljub. Kajti glasovi tako številnega stanu tehtajo. Z zgovornostjo reklamskega kričarja so meščanski kandidati dopovedovali uradnikom, da se ne bi vjemalo z njihovim dostojanstvom, če bi glasovali za socialne demokrate, ki zastopajo navadne delavce. Uradnik vendar ne sme pozabiti, da je kaj boljše. Njegove interese bodo že zastopali gospodje, ki so mu bližji. Uradniške zahteve so pri njih dobro shranjene. Le naznanijo naj svoje želje, pa bodo izpolnjene.

Tako je bilo na volilnih shodih. V zbornici poslancev je bilo vse drugače. Ko so bili mandati v žepu, so obljube izgubile ceno. Nemški nacionalci n. pr. so vlagali celo predloge za uradnike; ali ko je grof Stürgkh odkimal, so gospodje zadavili svoje lastne predloge.

Po vseh teh dokazih izdajstva je neizogibno, da so se uradniki in uslužbenci naveličali. In sinočni resnično impozantni shod je izrekel sodbo. Bilo je značilno, da so zborovalci z burnimi aplavzi pozdravljali socialno demokratične poslance, medtem ko člani državnozbornske večine skoraj niso mogli priti do besede. Dunajski uradniki in uslužbenci so prazno zasledovali dogodek v parlamentu, in sedaj vedo, na koga se morejo zanašati. Razumeli so, da je bil predlog sodruga dr. Diamanda edini, po katerem bi bili lahko prišli do svojih pravic, razumeli so, da so socialni demokrate vedno tako glasovali, kakor so govorili, razumeli so pa tudi, da so jih vladne stranke brezvestno vodile za nos.

Predsednik shoda Grabscheid je imel prav, ko je dejal, da bo zborovanje sodna obravnava. Obtožena je bila in obsojena je Stürgkhova vlada, obsojeni so pa tudi njeni mameluki, člani klavrne večine, ki niso imeli toliko poguma, da bi bili štiriindvajset ur vztrajali na svojih sklepih.

Poročevalec Schmid je na shodu dejal: »Pred šestdesetimi leti je socialni filozof Karl Marx našel osvobodilne besede za stradalajoče razrede: Proletarci vseh dežel, združite se! In te besede so izzvale tak orkan navdušenega odobravanja, kakršnega morda še nikoli ni vihral po tej dvorani. Izgubiti nimate ničesar razun svojih verig, pridobiti pa imate svet!« Tako resnične so te besede za uradništvo, kakor za »navadne« delavce. Vladi in njenim strankam pa se je zalivali, da razumejo danes tudi državni tlačani. Uradništvo je zdaj organizirana masa, in to je najboljša garancija, da ga ne bo več mogoče voditi za nos kakor doslej.

Poslanec sodrug Glöckel jim je na shodu dejal: »Ničesar nimate, kakor svojo moč. Današnji shod ne boji konec, temveč začetek boja. Močnih vas ne napravijo rozete in čepice in travniki, ne dekret, pogodba, provizorij in definitivum, ampak zaupanje v lastno moč. Ozrite se, koliko vas je, in koliko jih je še zunaj. Kadar zberete vse svoje sile, se lahko smejete svojim nasprotnikom in pragmatiki, ki hoče omejiti vaše pravice. Pravo ni to, kar je sklenjeno; pravo je moč!«

sebi mislimo: »posnemajmo Angleže, posnemajmo zadržno delo drugod!«

Organizacija konsumentov je v vseh ozirih važna institucija. Konsument skuplja zaklade, ki mu naj stoji v poznejših bojih na strani. Življenje je boj. In bojevati se je mogoče z uspehom le tedaj, kadar si svest, da se imaš bojevati s čim — da ne kloneš duha!

Delavski konsumenti so objekt izkoriščanja, kamorkoli se ozro. Kapitalistični trusti, ringi, karteli itd. se kar kosajo, kako bi kar največ izmolzli iz konsumentov. Samoobramba je nujno potrebna!

Organizacije konsumentov, konsumna društva imajo pripraviti pot. Najpoprej organizirati konsum — za njim organizirana produkcija. Angleži so razumeli to parolo in zato njihovi uspehi, katere občudujeta Evropa in Amerika. Konsumentj — zlasti delavski konsumenti

na Slovenskem — v vrste bojujočih! Vsi v organizacijo konsumentov.

V Ljubljani in okolici, na Gorenjskem — vsi pristopite kot člani »Konsumnega društva za Ljubljano in okolico«; — v Idriji in okolici v Občno konsumno društvo v Idriji, v Zagorju, v Trbovljah, v Hrastniku v tamošnja delavska konsumna društva, v Nabrežini v Nabrežinske del. zadruge, v Trstu in po Primorju v Tržaške delavske zadruge. Na delo!

Ako se nahajate v kraju, kjer še ni organizacije konsumentov, obrnite se na »Konsumno društvo za Ljubljano in okolico«, ki vam pojde s svetom in dejanjem prav rado na pomoč!

Sploh naj se začne v oziru organizatoričnem po naših krajih živahnejše življenje! Proč s pomisli in ozkosrčnostjo! Mož in žena —

Dnevne beležke.

— **Kranjski deželni zbor** ima danes ob 10. dopoldne sejo.

— **O splošni in enakolični pravici** je dejal dr. Lampe v deželnem zboru, da že pride, kadar bo čas, ker se ne more noben napredek zadržati. S to modrostjo bi bil mogočni Lampe lahko ostal doma, zakaj za njegovo mnenje, če pride splošna in enaka volilna pravica kdaj do zmage ali ne, ga nihče ni vprašal. Da se napredek ne da zadržati, ve svet tudi brez Lampetovega izvedenjskega mnenja; saj mora dandanašnji še njegova cerkev priznavati, da se suče zemlja okrog solca, čeprav je bil tak nauk nekoč pregrešen. Ali Lampe ni bil interpeliran zaradi tega, ampak vložen je bil predlog, da naj deželni odbor izdela zakonski načrt za splošno in enako volilno pravico s proporcionalnim sistemom in naj ga predloži deželnemu zboru. Od večine se ni zahtevalo priznanja, da napredek zmaguje, ampak predlog je hotel, da naj večina pospeši napredek. Ta zahteva ni bila opravičena le zaradi tega, ker je enakost v politiki edina pravica, ampak še posebno zaradi tega, ker so se klerikalci včas postavljali kot prvoborniki te pravice. Sedaj nima Lampe za splošno in enako volilno pravico nobene druge besede, kakor da že pride, kadar bo čas. To pomeni, da bo morala splošna in enaka volilna pravica zmagati proti Lampetu in njegovim tovarišem. Že to opravičuje organizacijo najenostrajnejšega boja proti klerikalni stranki. Delavsko ljudstvo namreč ne more čakati, dokler ne »pride čas«. Delavstvo hoče biti enakopravno v tej deželi, v kateri dela, trpi in nosi težka bremena. In če ne more biti enakopravno z Lampetovo podporo, postane enakopravno proti njemu. Delavstvo se je naveličalo od zunaj gledati deželni zbor, kamor niti galerijskih vstopnic ne dobi, ker velja tudi tukaj protekcija. Sedež in glas zahteva v zbornici, v kateri se kuje njegova usoda; in ker ga noče po milosti, zahteva pravico, s katero si ga pripori. Delavci nočejo biti deželni zadnjega razreda, ki ne morejo dobiti niti enega svojega zastopnika v deželnem zboru, medtem ko jih ima par tucatov veleposelnikov kar deset. Lampetova beseda je najodločnejši poziv delavstvu, naj prične energičen boj za splošno in enako volilno pravico, to se pravi: Boj proti klerikalni stranki.

— **Kadar zmagaja klerikalni argument**, kar se pogostoma zgodi, tedaj si izkušajo pomagati na ta način, da smešijo nasprotnika. Ali to sredstvo je posebno klavirno tedaj, kadar se spravijo »tehnik« a la Lampe nad strokovnjake, pa se hočejo norčevati o rečeh, o katerih razumejo toliko kolikor zajec na boben. Po klerikalnih naukih bo kmalu Lampe edini tehnik v deželi, zakaj doslej se ni oglašil še prav noben neodvisen strokovnjak, ki bi odobral njegove teorije in njegovo prakso. Ker pa je seveda edino to pametno in pravilno, kar pripoveduje univerzalni ženin v kuti, so vsi slovenski in drugi izmenirji, ki so kaj govorili o deželnih hidroelektričnih naprav, sami šušmarji, v najboljšem slučaju brezpomembni diletanti, tako da ostane Lampe kot edini sposoben strokovnjak v deželi. Učenjaku deželnega odbora bo seveda lahko prišlo do takega računa, zakaj on vidi povsod le Stebja in Šukljeta. Če sta ta dva uničena, ostane on sam. Ali Lampe, ki se je že čisto motil, se moti tudi sedaj. Preden dobi on od ljudi, ki res kaj razumejo toliko priznanja kolikor ga imata Stebi in Šuklje, bo Završnica že suha. In če je mogoče o tem ali onem detalju Stebjevih in Šukljevih izjavljanj v strokovnih krogih različno mnenje, je sodba o Lampetovi hidroelektrični modrosti povsod enaka: Da namreč ni vredna piškavega oreha. Sicer pa bomo še povedali, s kakšnimi terorističnimi sredstvi izkušajo klerikalci preprečiti sodelovanje tehnikov v časopisu, in to bo najboljši dokaz, da imajo največji strah pred besedo strokovnjakov.

— **Gospod dr. Šušteršič nima časa**, da bi se zatopil v material glede Pavšlerjeve tožbe proti deželi, zato je prošil pri sodišču še štiri tedne odloga, potem bo pripravljen in oborožen. Čudno je res to odlašanje. Ko je vendar že nadtehnik Lampe povedal v deželnem zboru, da nima g. Pavšler ničesar tiritati od dežele. Ta trditev Lampetova je bila skoraj gotovo zopet iz one kategorije Lampetovih »obračunov«, ki so na lončenih nogah. Čemu odlašanje? Zakaj ne »obračunajmo« gospodje deželni kristjani z »aeroplansko hitrostjo« z g. Pavšlerjem, če že vnaprej vedo, da bo g. Pavšler poražen? Tak

delavec in delavka — ne pljuvati v lastno skledo, marveč roke k delu, ki naj izgotovi mogočne stavbe v prid delavskega ljudstva. Ne se ozirati na zlobnosti sebičnih posameznikov, ali pa na vpitje kramarjev in branjevcev — složno in marljivo skladaimo kamen na kamen!

V organizacijo konsumentov — vsak in vsi! Ta klic naj odmeva po Slovenskem. Nikar ne zaostajati za tovariši po širnem svetu! Bomo in stremimo biti enakovredni tudi na politični organizacije konsumentov.

Ansece, ustanovitelji velike zadrage »Vooruit« v Gentu, je dejal: »Zadruge naj bodo cerkve proletariata.« Veliko zlate resnice je v tej trditvi.

Naprej — na delo — da bo res tako!

A. K.

sodni dan pred sodiščem bi imel vse drugačen učinek kakor sodni dnevi v »Slovincu«.

— **Tudi dr. Krek** ni imel kot proračunski referent ne ene besede za splošno in enako volilno pravico. Ko je imel o Ganglovm predlogu izreči svoje mnenje, je bil v največji zadregi, pa je le skomizgaval in se namrdoval. To je najzgovornejši znamenje, kako se je mož izpremenil. Bilo je leta 1905, ko je imelo tobačno delavstvo v nekdanjem Katoliškem domu shod. Govoril je tudi dr. Krek. Obširno je opisaval vse boje — socialnih demokratov za splošno in enako volilno pravico in potem pozival delavce na odločilno borbo. Nekaj pozneje je govoril v areni Narodnega doma. Ogrevan se je za žensko volilno pravico. Sedaj še za enako pravico moških nima besede. Nekdanji Krek ne bi bil tako molčal, če bi mu bil ves njegov klub tiščal usta. Sedanji Krek je vtaknil demokratično prepričanje v žep in posuša, kako piskajo njegovi komandanti, da se ne bi zmotil v plesu. Tam kjer ni treba dejanja, pride Kreku še beseda o »zadnjem proletarcu« izza zob; kadar pa bi bilo treba priznanje proletariatu dokazati z odločnim činom, stisne sedanji Krek rep med noge in zleze vase, pa se strese, ko opazi, kako izgleda zdaj v njegovi duši. Bil je mož, pa je umrl; na njegovem mestu je ostal navaden klerikalec.

— **Avstrijsko-ogrsko prebivalstvo po spolu.** Po zadnjem ljudskem štetju leta 1910. je bilo na Avstrijskem 14.034.022 oseb moškega spola in 14.537.912 oseb ženskega spola; na 1000 moških pride 1036 žensk. Na Ogrskem je bilo 10.345.335 oseb moškega in 10.541.154 oseb ženskega spola; na 1000 moških pride 1019 žensk. V Bosni in Hercegovini je bilo 994.852 oseb moškega in 903.192 oseb ženskega spola; na tisoč moških pride torej 908 žensk. V vsej državi je bilo 25.374.207 oseb moškega spola in 25.982.258 oseb ženskega spola. Na tisoč moških pride torej 1024 žensk.

— **Avstrijskih kulturnih škandalov** ni nikdar konec. Če služijo visoke šole drugod najvišji izobrazbi, jih ima Avstrija zato, da se z njimi vsaj nekrat na leto temeljito blamira. Letos je na vrsti dunajska umetniška akademija. Glasoviti haritekt Oton Wagner je tam opustil poučevanje, in imenovati je bilo treba naslednika. Akademija je predlagala ministrstvu Slovenca Plečnika, ki je zdaj v Pragi in naglašala, da je ta Wagnerjev učenec edini usposobljeni kandidat za to mesto. Ali ministrstvo še ni imelo časa, da bi zasedlo to stolicu. Zaradi Wagnerja so prihajali mladi umetniki iz daljnih dežel na dunajsko akademijo; če pridejo zdaj, najdejo zaklenjena vrata. Pravijo pa, da imenovanje doslej ni izostalo zaradi tega, ker ni časa pri učnem ministrstvu, ampak da Plečnik ni všeč — klerikalnim črnuhom, in g. Hussarek smatra voljo klerikalcev za važnejšo od umetniških zahtev. Kultura resnično cvete v klerikalni Avstriji! Radovedni smo, kako bo g. Hussarek v parlamentu pofasnil ta škandal.

— **Lurški čudeži.** Meseca septembra je odpotovalo enalst italijanskih zdravnikov v Lur, kjer so hoteli študirati ondote »čudeže«, s katerimi delajo lurški »očetje« imenitnejše kupčije kakor z igro na borzi. V časopisih sporočajo zdaj omenjeni zdravniki sledeče: »Italijanski zdravniki, ki so bili dne 24., 25. in 26. septembra v »Bureau des Constatactions« sprejeti od dr. Boissarieja, niso konstatirali nobene čudežne ozdravitve, čeprav je bilo število bolnikov, ki so prošili za zdravlje, zelo veliko. Po poizvedovanju so se prepričali, da je odstotek pretveznih čudežev manjši od števila pažnje vrednih in nepredvidenih ozdravitev, ki jih vsak zdravnik lahko konstatira v svoji lastni praksi. Zaraditega se jim ni zdelo potrebno, da bi preiskavali posamezne slučaje.« V nekem dodatku pravijo, da je tudi po nazorih dr. Boissarieja — zdravnika lurške lame — le štiri ali pet izmed onih, ki mislijo, da so ozdravljeni, res zdravi.

— **Delavska postavodaja in zaupni sestanki.** Včerajšnji »Slovenec« poroča: »Na zaupnem sestanku krščansko socialnega delavstva dne 6. t. m., ki je bil sijajno obiskan, je poročal poslanec Gostinčar o delavski postavodaji. Zbor je sklenil sledečo resolucijo: Kdor čita ali naroča liberalno ali socialno demokratsko časopisje, se ne more smatrati za poštenega somišljenika slovenske krščansko socialne delavske organizacije.« — Večje neumnosti še nismo brali. Čemu je treba na zaupnih sestankih poročati o delavski postavodaji? Sicer smo pa prepričani, da Gostinčar, ta cvet avstrijskega parlamenta, niti govoril ni o postavodaji, tem-

V organizacijo konsumentov!

Mednarodni zbor zadrugarjev v Glasgowu na Škotskem so obiskali zadrugarji vsega sveta. Po zboru pa so se razletele ekspedicije v podjeltja, ki so jih ustanovila in ki jih vodijo konsumna društva in njih centrali: Velenakupna družba angleška in škotska, Domov prišedši — pa naj bodo to Francozi, Italijani, Nemci ali Čehi — pišejo vsi z velikim veseljem in zanosom o delu konsumnih društev Velike Britanije.

»Posnemajmo jih! Tudi mi za njimi!« To je klic, ki se glasi povsod. Na predavanjih in shodih konsumentov slikajo udeležniki zbora z živimi barvami, kaj vse so videli v najbolj industrijalni deželi Angležev in Škotov. Navdušeno pozivajo zborovalce na zadržno delo.

Od Slovencev se ni letos nihče udeležil mednarodnega kongresa zadrugarjev. Smo pač malhni in malenkostni. Vendar že to, kar čitamo — nam daje pogum in voljo! Tudi mi sami pri

več da je govoril le o tem, kar izraža resolucija in o postavodajih, kakršno so mu ukazali generali klerikalne stranke: ne berite liberalnih in socialno demokratičnih listov, da ne izveste resnice! O taki postavodajih je pa treba že poročati na zaupnih sestankih.

— **Odborova seja »Matice Slovenske«** bo danes ob šestih zvečer. Dnevni red: 1. Poročilo načelnika, 2. Potrditev zadnjega zapisnika, 3. Iz gospodarskega oddelka, 4. Poročilo o fondu za Bleiweisov spomenik, 5. Iz zemljevidnega oddelka, 7. Tajnikovo poročilo, 8. Slučajnosti — Dr. Fr. Ilešič.

— **Glasbena Matica.** Pouk v petju mladine v šoli »Gl. Matica« se je pričel. V 6. oddelkih bo dobivalo nad 200 mladih pevcev pouk na tej šoli. Metodika začetnega pouka v petju mladine je težka. Veliko je učiteljev, ki so skušali po raznih šolah, mestih in deželah zboljati pouk elementarnega petja mladine. Eden najimenojnejših, ki uspešno doseže višjo stopnjo glasbene izobrazbe pri elementarnem mladinskem petju, je profesor petja Maks Battke v Berlinu. Ta je spisal več metodskih knjig za pouk petja na začetnih in srednjih stopnjah mladine in si po globokem razmišljanju ob veliki praksi izklesal metodo, ki sedaj slovi kot najboljša moderna metoda pri pouku elementarnega petja. Maks Battke je ustanovil v Berlinu razne tečaje »seminare za šolsko petje«, predava po raznih mestih v Nemčiji in Avstriji o svoji metodi, ki dosega med raznimi drugimi metodami sedaj priznane najboljši uspehe. Med avstrijskimi mesti se je njegova metoda vpejala na Dunaju, v Pragi in v Gradcu. Letos je priredil Maks Battke v Gradcu polmesečni tečaj predavanj, da je kandidatom raztolmačil svojo metodo. Državno izprašana učiteljica petja na šoli »Gl. Matica« v Ljubljani, gospodična Ivanka Hrastova, ki je že lani poučevala na Matici šoli z lepim uspehom petje ljudskošolske mladine, se je udeležila tega tečaja z resno vnamo in veliko gorečnostjo. S to izvrstno učiteljsko močjo vpelje se letos na šole »Gl. Matica« metoda slavne profesorja M. Battkeja, od katerega ukrepa pričakuje šola še lepših uspehov in tako stopa pouk v šoli »Gl. Matica« vzporedno z modernimi pridobitvami pedagogike.

— **Društvo jugoslovanskih uradnikov denarnih zavodov.** Kraljeva skupina v Ljubljani, je priredila 7. t. m. svoj IV. priateljski sestanek, ki je bil povoljno obiskan. Iz različnih debat se je posnelo, kako prepotrebna je organizacija za uradnike denarnih zavodov, žal pa da se ti uradniki pomena organizacije ne zavedajo tako, kakor bi bilo želeli, kar se je na sestanku splošno poudarilo. Na sestanku se je pogrešalo zlasti starejših tovarišev, katerih nasveti bi bili v marsikaterem oziru jako potrebni. Tovariši, potrebo organizacij so spoznali že različni drugi višji in nižji stanovi ter zahvaljujejo izboljšanje svojega gnotnega položaja je organizaciji! Bodite uverjeni, da more organizacija koristiti tudi vam. Zato pa tovariši, ki niste še člani našega društva, izpolnite svojo stanovsko dolžnost ter pristopite k društvu, ki vam edino more koristiti. Čim močnejša je organizacija, tem sigurnejši so uspehi!

— **Revizijska štacija proti koleri v Worochti.** Da se prepreči razširitev kolere po delavcih, ki potujejo iz Ogrske, Sedmograške in Bosne preko štacije Körösmező v Galicijo, je c. kr. namestništvo v Lvovu ustanovilo v Worochti (okraj Nadworna) revizijsko štacijo.

— **Slovensko gledališče.** Pišejo nam: V ponedeljek je ljubljanski občinski svet srečno rešil gledališko krizo. Gotovo je, da bi bilo za Ljubljano, glavno mesto Kranjske in središče vseh Slovencev, ne le nečastno, nego tudi škodljivo, ako bi bilo ostalo brez gledališča. Brez civilnega orkestra in brez gledališča bi postala naša Ljubljana v istini »dolga vas«, kjer vlačita dolga in puščoba. Naši gostje z dežele in tujci ne bi našli v našem mestu ne umetniškega užitka in ne razvedrila. Za domače igralce in igralke pa bi pomenjal izpadek sezone pravo katastrofo. Občinskemu svetu se je posrežilo rešiti krizo toli ugodno, da je zajamčen ne le nadaljni razvoj naše igralske umetnosti in slovenske drame, nego da dobimo tudi vzorno opero in opereto. Od 1. t. m. nadalje bodo angžirani vsi dosedanj slovenski igralci, ki so še ostali v Ljubljani ter se njih število spopolni tako, da bodo omogočene prav dobre dramske predstave. Kraljevsko zemaljsko kazališče v Zagrebu prepusti našemu gledališču gospoda Ig-

nacija Borštnika kot prvega igralca, režiserja in učitelja domačega igralskega naraščaja. Razen gospoda Borštnika pa nam bo po možnosti pošiljal na pomoč svoje ženske in moške najboljše igralske moči brez velikih stroškov. S tem je Ljubljani za sezono 1913/1914 zagotovljena resnična umetniška drama, a upamo, da tudi za bodoče nekaj dobrega igralskega pomladka. V artističnem oziru bo upravitelj naše drame, g. režiser Borštnik podrejen intendantu hrvaškega kazališča, v finančnem oziru pa kontrolni občinskemu svetu, oziroma magistratu. Slovensko dramsko oboje bo prirejalo najmanj po dve dramski predstavi na teden ter gojilo repertoar, ki bo zadovoljeval vse sloje. Občinski svet je za vzdrževanje slovenske drame dovolil subvencijo 10.000 K ter se v isto svrhu uporabilo vsi čisti dohodki dramskih predstav. Za glasbo ljubee občinstvo pa je pridobil občinski svet kralji, zemalji, kazališče v Zagrebu, ki bo gostovalo na našem odru najmanj dvakrat po dva dni zapored vsak mesec s svojimi najboljšimi solisti, s svojim zborom, s svojim orkestrom, s svojimi kostumi in deloma tudi s svojimi dekoracijami. Da je zagrebška opera na velikomestni umetniški višini ter da ima soliste in solistke, ki so resnično veliki umetniki, je znano tudi ljubljancem. Ta vzgledni umetniški ansambl pod vodstvom opernega ravnatelja in skladatelja gospoda Srečka Albinija in mojstra Nikole Fallerja nam priredi tekom šestih mesecev najmanj 24 vzornih opernih in operetnih predstav ter uprizori najmanj 12 različnih oper in operet, novitet in repriz. Gostovanje celokupne zagrebške opere in operete bo torej za Ljubljano umetniški dogodek prve vrste, ki bo nudil najčistejši in najvišji umetniški užitek vsem ljubljanskim slem brez razlike narodnosti. Seveda bodo stroški za ta gostovanje vsega zagrebškega opernega oboja (nad 70 ljudi) veliki; zato pa se bo morala vstopnina k tem predstavam povisati za 30 % dosežanje običajne vstopnine ter mora vrh tega prispevati še mestna občina s subvencijo, ki se bo izplačevala zagrebški intendantu mesečno za nazaj. Ta subvencija bo znašala za najmanj 24 opernih in operetnih predstav skupaj 21.000 K, ter ne zadene občine niti za dramo niti za opero in opereto prav nobeni drugi stroški. Ves aranžma je torej zelo ugađen in tudi cenješi, kakor bi mogel biti, ako bi se (bržčas sploh brez uspešno!) poizkušalo v sedanji, že prepoznani dobi z lastnim novim obojem in z lastnim novim orkestrom. Razumljivo je, da je bil v občinskem svetu predlog poročevalca gledališke komisije pri slovenskih občinskih svetovalcih vseh treh slovenskih strank sprejet soglasno in z navdušenjem. Znano nam je pa tudi, da se pošteti in za umetnost vneti nemški odlični krogi odkrito vesele gostovaaia zagrebške opere! Nadelamo se, da se uredi uprava slovenske drame že v kratkem ter da se izvrši prvo gostovanje zagrebškega opernega ansambla že sredi tega meseca.

— **Orožnik proti orožniku.** Iz St. Petra na Krasu poročajo: V ponedeljek je orožniški stražmojster Šter smrtnonevarno ranil s sabljo orožnika Ciligoja. Ciligoj je imel službo in orožniški stražmojster ga je dobil v gostilni. Pozval ga je, naj takoj zapusti gostilno. Začela sta se pripraviti in v teku prepira sta potegnila sablje. Ciligoja so prepeljali takoj v ljubljansko garnizijsko bolnišnico, ker je smrtnonevarno ranjen.

— **Dvajsetkrat morilec.** Skoraj neverjetno je, kar poročajo čikaški listi o Harry Spencerju, ki ga je aretirala policija pred nekaj dnevi, ker je umoril učiteljico plesa Vexroatovo. Po 14urnem zaslišavanju je priznal morilec hladnokrvno, da je izvršil 18 roparskih umorov in 2 policijska umora. Poročen je bil štirikrat in umoril je vse štiri žene. Ko je te umore priznal, je dejal: »Danes sem pretruden, da bi se vsega domislil. Spati moram. Kadar bom spočit, bom morda še kaj povedal.«

— **Namesto v gimnazijo v zapor.** Minoli petek je detektiv v tukajšnji zastavilnici prišel mladega fanta, ki je hotel zastaviti kolo. Fant je najprej povedal napačno ime in rekel, da je kolo njegova last. Kasneje je pa priznal, da je kolo ukradel z dvorišča II. državne gimnazije. Piše se Franc Bevc in je doma iz Želj pri Kozjem. Dne 18. septembra je bil prišel v Ljubljano, da bi vstopil v gimnazijo, a je pri vzprejemni izkušnji propadel. Nato se je pod pretezo, da je dijak VI. gimnazijskega razreda, nastanil pri neki ženi na St. Peterski cesti. Gospodinja je pa kmalu izvedela, da ni dijak in ga je zapodila s

stanovanja. Od tedaj se je brez posla potikal okrog in končno izvršil tatvino kolesa. Kolo je bilo last nekega petošolca.

— **Nevarna vlomilca.** Policija je na sledu tako nevarnega vlomilca. Vlomilca potujeta neprestano okolo in nista v enem kraju 24 ur. Skoro gotovo sta ta dva vlomilca vlomila tudi v posojilnico v Semicu. V »zalogi« sta bila tudi pečata kamniškega okr. glavarstva in okrajnega komisarija Ketteja. S tema pečatoma sta gotovo izvršila nekaj sleparij. V »zalogi« so tudi razne razglednice, parfim, dva žametasta prta, vezen mizni prt, ovrance itd. Vlomilcev še niso prijeli, ker sta vlomilca še pravočasno odšla na nadaljino pot. Ti vlomilci so v zvezi tudi z ljubljanskimi zločini, vsaj po njihovih delih sodijo tako. To sta dva zelo nevarna hudodelca in sicer dobro znana Ivan Pavlič iz Vodic in Leopold Jereb, ki se je svoj čas zadrževal na Glincah. Oba sta presedela kljub svoji mladosti že večletno ječo in ju prištevajo med najbolj nevarne domače vlomilce. Pavlič je šele nedavno presedel petletno ječo. Kakor znano, je bila pred leti z njim soobtožena tudi njegova mati, češ, da ukradeni reči prodaja, a je bila takrat oproščena. Oba sta pred porotniki jako predrzno nastopala.

— **Članom in članicam »Splošne mladinske zveze«** v Idriji in prijateljem organizacije, ki bi radi sodelovali pri vinski trgatvi naznanjamo, da naj pridejo zanesljivo nočjo ob pol 9. zvečer v društvene prostore, zraven pisarne konsumnega društva.

— **Obsojen požigalec.** 38letni France Friškovec iz Mengša, obče znan nasilnež, je letos v aprilu zažgal v domači vasi Jožefu Znidaršiču šupo, vsled česar je bilo temu vse, po tudi poslopja sosedov Janeza Burnika, Ane Robida, deloma pa tudi hiša Martina Harle po požaru uničeno. Friškovec je bil toliko predrzen, da se je hvalil, da zna ogenj na ta način zanetiti, da začne šele čez več ur goreti, tako da ga ne morejo zalotiti v bližini pogorišča, zato se mu sploh ne more ničesar dokazati. Požar pri Znidaršiču je že naprej napovedal, lastna mati in brat nista marala več prenašati njegovih zločinov, zato sta ga ovadila orožnikom, da je on povzročitelj tega požara, ki je napravil 10.000 K škode. Ko je Friškovec sedel dne 25. avgusta t. l. pred porotniki na zatožni klopi, se je tem še premalo dokazovalno dozdevalo, da bi bili njegovo krivdo potrdili, kakar ga je moralo sodišče od zatožbe zaigra oprostiti. Ni čuda, če mu je vsled tega še bolj greben zraščel. Dne 8. t. m. je sedel Friškovec v Cundrovi gostilni v Mengšu. Napeljal in zasukal je pogovor na zadnji požar, in omenil oba pogorela Burnika in Znidaršiča, češ, da imata vsled požara, zaradi katerega je on stal pred porotniki, a bil oproščen, vendarle vsak po 500 gl. dobička, kakar je še pristavil: »Pa se bo še posvetilo« ter pri tem zamahnil z roko v smeri proti luči. V tem trenutku pa vstopi orožnik, ki je čul te grožnje, ter ga aretiral. Obdolženec trdi, da je te besede izustil le v šali, kar pa vse zaslišane priče zanikajo. Sodišče je Friškoveca spoznalo za krivega hudodelstva javne sile po nevarnem pretenju in ga obsodilo na 4 leta težke ječe.

— **Samomor iz strahu pred vojaško službo.** Z Javornika poročajo: 23letni tovarniški delavec na Javorniku na Gorenjskem, Janez Media, bi bil moral te dni k triletnemu vojaškemu službovanju. Iz strahu pred kasarno se je v ponedeljek zvečer ustrelil na cesti.

— **Umrl so v Ljubljani:** Stanislav Hudnik, sin delavca, 4 mesece. — Katarina Kokotec, žena posestnika in gostilničarja, 73 let. — Llaž Miklavčič, občinski ubovec, 31 let. — Avousta Kortschak, vdova zdravnika, 56 let.

— **Tatvina.** V noči od torka na sredo je bilo v zaprtem tržnem prostoru tobačne tovarne na Tržaški cesti branjevki Mariji Marjetičevi ukradenega 30 kilogramov sirovega kostanja, vrednega 10 K. Tat se je splazil na prostor čez ograjo.

— **Tudi na Češkem imajo »kmečki strah«.** Večkrat smo že poročali o štajerskem »kmečkem strahu«, o katerem so domnevali, da je lev, tiger, leopard itd. in ki se je naposled razkril kot podivjan pes. Sedaj poroča »Češke Slovo«, da straši neka zver ob češki meji po Češkem lesu in po gozdovih okolo Taborja ter silno vznemirja kmete. Pretečeni teden je prišla zverina celo v obližje Prage. V soboto zjutraj je streljal na zver gozdni paznik v bližini vasi Libuša in jo tudi zadel. Ali ranjena zver je imela

še toliko moči, da je zbežala. Zver je najbrže ušla iz Kludskijeve menažerije.

— **Kinematograf »Ideal«.** »Njegova komorna strežnica« zbija mnogo smeha in splošno ugađa, ker je glavna snov te vefeline veselozigre ta, kako da se mora žena oblačiti, da svojega lahkoživega moža trajno nase naveže. Res delikatno; danes zadnjič! Jutri »Živi mrtvec« po drami Leva Tolstega. Velika senzacija. V torek »Protea«, detektivska komedija prve vrste.

Film „Živi mrtvec“

po znamenitem romanu Leva Tolstega, se bode predvajal 4 dni, t. j. v petek 10., soboto 11., v nedeljo 12., in v ponedeljek 13. oktobra v Kino »Ideal«. Predstave vsaki dan od 4. 1/2, 7., 10. 1/2 v nedeljo ob 11 dop. in ob 3 pop. Cene zvišane za 10 vin. vsem prostorom, izvzemši II. prostor.

Stajersko.

— **Hrastnik.** V nedeljo 12. t. m. bo ob 3. popoldne društven shod rudarjev. Dnevni red: Zvišanje običajne mezde. Poroča sodrug Sitter. Rudarji, udeležite se tega važnega shoda. Dolžnost je, da vsak agitira od moža do moža. V nedeljo vsi na shod!

Goriško.

— **Rekurz goriškega mestnega sveta zavrnjen.** Upravno sodišče je zavrnilo rekurz goriškega mestnega sveta glede odvzeta volilnih agend po tržaškem namestništvu.

— **Delavsko izobraževalno društvo v Solkanu** priredi v soboto 11. oktobra v dvorani gospoda Alojza Mozetiča javno predavanje. Predava sodrug dr. Tuma o uspehih socializma. Začetek točno ob pol 9. zvečer. Vstopnina 10 v.

— **Delavsko izobraževalno društvo v Solkanu** bo imelo v soboto 18. oktobra v dvorani gosp. Alojza Mozetiča svoj redni občni zbor. Dnevni red je: a) Pozdrav predsednika, b) poročilo odbora, c) volitev novega odbora, d) razprava. Začetek ob pol devetih zvečer. Cenjene družbenike prosimo, da pridejo točno ob naznačeni uri.

Trst.

— **Ljudski oder.** V petek ob pol 9. zvečer redna odborova seja.

— **Okrajna organizacija za II. pol. okraj** sklicuje za sredo 15. t. m. jako važno zaupno zborovanje vseh na novo imenovanih zaupnikov za II. okraj. Zaupniki, ki so prejeli vabilo na sestanek, se morajo izkazati pri vratih z dotičnim vabilom. Zborovanje se vrši v stranskih prostorih gostilne International via Boccacio ob pol 9. zvečer. Prosi se točne udeležbe. Odbor.

— **Nemila usoda.** Na svetu imamo mnogo ljudi, katerim je bilo ob rojstvu sojeo, da bodo v svojem življenju igrali vlogo klavirnih lunakov duševne impotence. Tudi pri nas imamo take ljudi. Pravzaprav, zlasti pri nas Slovencih. Ako bi se stvar tikala lunakov samih, bi bilo kmalu vse v redu. Pri nas Slovincih je pa že tako, da imajo tudi bedaki lepo število pristašev, in v njih imenu uganjajo harlekinade, zaradi katerih trpe tudi nedolžni. Gospodje, ki vedijo centralo jugoslovanskih zizibambul, so popolnoma izgubili pamet. In ni ga ne prince ne namestnika, ki bi jim jo mogel preskrbeti vsaj iz druge roke. V Ajdovščini so imeli vodje zizibambul shod delavcev ondotne predilnice. Na shodu so povedali, da so vložili na ravnateljsvo predilnice spomenico, v kateri so bile po vrsti napisane zahteve delavcev. Za to bi jim bili lahko delavci hvaležni. Spomenica pa je bila tak nestvor, da je ravnateljstvo ni vzelo za resno in jo je baje pribilo na vhod v predilnico. To je bil ves odgovor, ki so ga dobili delavci na svoje zahteve. Med drugim se je v spomenici zahtevalo, naj ravnateljstvo odsluži iz službe nekaj sto regnikov. Težko je verjeti, da so smatrali voditelji zizibambulske organizacije to spomenico za resno. Ako so zahtevali za delavce gotove poboljške, tedaj je bila dolžnost onih, ki so delavce pri teh zahtevah vodili, da spravijo v vrste delavcev solidarnost. Solidarnost delavcev bi bila naredila pri ravnateljsvu drugačen vtisk. S tem pa, da so zahtevali odslovičev 100 regnikov iz službe, so pokazali ravnateljstvu predilnice, da niso solidarni delavci med seboj in da se sme ravnateljstvo na

Za resnico.

Roman.

Spisal Jožef Laichter.

(Matte.)

In naenkrat, ko le tu stala kakor živa pokopana v grobu, je začula svoje ime: »Blaženka!«

To jo je vzdramilo. Istočasno je pogledala v zrcalo in istočasno skrivala pismo v žepu svojega predpasnika. Toda nje objokani obraz, te rdeče oči! Tiho kakor dete, skrito v kotičku, je ostala. Prtilajla je sapo, misleč, da se tako ne bo izdala. Toda znova se je oglasil klic.

Zdrznila se je. Nato pa zaklicala s težavo skozi zaprta vrata:

»Že grem, mamica!«

In urno, spretno se je popravljala sedaj pred zrcalom, z zastorjem brišč sledi joka. Pa jedva se je premaknila od zrcala, jedva se je prestopila proti vratom, so se zatresle noge pod njo, vse okrog se je zavrtelo in zopet je zaplakala. Zbežala je v kotiček, pritisnila obraz na zid in se zalivala s solzami. In tako jo je mati tu našla.

Dva dni Blaženka ni vedela, kaj naj počne z listom. Obledela je, pod očmi sta se ji pojavila modra kolobarčica in oči so ji neprenehoma zrla nekam v daljavo, kakor da ne bi hodila po zemlji. A nikomur ni povedala, kaj se je zgodilo. Dva dni ni šla na ulico — vedno premišlajoč, kaj naj stori in poglavitno, kako naj od-

govori na Ivanovo pismo. Uredila je svoje misli, če pa te segla po peresu, to le premagovala bolest in misli so se razpršile. In da bi šla k Otilki? Zaupalo se ji? Že dalje časa si nista bili taki prijateljski, kakor nekdanj. I to je minilo. In potem sploh: iti tja v hišo — sedaj?

Pa je pisala. Ni ji kazalo nič drugega. Cele štiri dni je pisala, prekinjajoč, popravljajoč, negotova, ali se izraža prav, t. j. tako, da si ne bi še več škodovala pri Ivanu. Prosila ga je, izbičala mu je vse take misli, kakor je znala najbolje. Potem je odposlala list z bijočim srcem, v neskončnem strahu, češ, kakšen bo odgovor. In kaj, če ga ne bo?

Pa kmalu je dobila novo pismo. A bilo je še groznejše nego prejšnje. Ivan je pisal, kako ga je njeno pismo najboljše prepričalo, da ona pravzaprav ne ve, kaj je ljubezen. »Blaženka, Vi da ste ljubila mene ali da me ljubite? Tudi to je samo ljubila! Vidite, oba sva se varala vzajemno. Tak razdor, če je tu ljubezen — tista ljubezen, katera razburja kri, katera prešinja celo telo, se ne odpravlja samo s pismom, s prošnjami in pojasnili, da bi to moglo biti tako in da tako ni za sedaj. In pa z listom, poslanim čez celi teden! Nikdar! Ko bi Vi vedela, kaj je resnična ljubezen, bi bila v istem hipu, ko ste prejela moje pismo, zapustila hišo brez premiselka, od svoje krvi, od tiste naravne, krepke — dejal bi, živalske ljubezni gnana priletela k nam, vdrla v moje sobo, morda plakala, klečala pred menoj na kolenih, ali pa hropela in zvala me, skratka storila bi vse kaj drugega nego to, kar ste storila. Samo preberite kakšno trage-

dijo, kakšno ljubezensko dramo, ali kakšen roman, kjer se rešuje problem ljubezni. Ali pa pogledajte samo tiste vsakdanje lokalne novice v časopisih — tam se prepričate, kaj se dela iz ljubezni. Taka ljubezen se ne da primerjati z nobenim pismom, kakršno ste Vi napisala. Niti ne veste, kako sem sedaj miren! Seveda sem si mislil, da ni prave ljubezni niti v Vas, vendar sem se malo bal, pošiljate svoje prvo pismo. In sedaj sem miren — tako miren!«

In Blaženka je hodila zopet, kakor podsejana, kakor izžubljena za svet. »Morala bi tedaj brez premisleka zapustiti dom — bežati k njemu, poklekati predenj, plakati? Ali kaj naj bi počela?« Skrivala se je in na samem jokala. Pisati se ni drznila več. Čez nekaj dni se je napravila in šla okrog anatomiškega zavoda, nadejajoč se, da dobi ondi Ivana. Toda ko je nekega dne (baš je deževalo in ona je bila pod dežnikom videti vsa potrtja) zapazila Ivana, da se bliža zavodu, jo je naenkrat prevzel strah in sram, in preden se je za kaj odločila, je skočila v vežo nasprotne hiše in se skrla za vrata — in ni se upala ozreti, stala je dolgo, dolgo, dokler ni bilo po Ivanu niti sledu več. Ta je v zavodu še seciral truplo, ko je ona nesmelo in osramočeno zopet stopila na ulico.

X.

Vendar sta se pa še sešla prav na konci kimovca. Otilka je s hčerjo neke odlične vinarjske rodbine, katera je bila gospa Hrubov v zvor, odhajala izpopolnjevali svojo izobrazbo v

Draždane in pred odhodom posetila Blaženko. Ta ji je vrnila obisk in tako sta se videla.

Ivan je bil hvaležen, I on bi se bil rad setal z njo, vendar mu ni dala misel miru, ali se Blaženka še spominja ali ne, ali je že vse izbrisano, kar je bilo — in potem kakšno mnenje si je pravzaprav ustvarila sedaj. Zdelo se mu je, da bi bilo prav, če bi ti marsikaj še natančneje pojasnil, skratka govoril z njo, kakor govore pametni, mirni ljudje.

Po tem je odmeril tudi svoje vedenje. Njegove oči so sicer pomežiknile, stresel se je instinktivno, ko je zapazil Blaženko vstopajočo, a precel se je zavedel in ji šel veselo naproti, podal ji roko, smehljaje se, kakor bi se nič ne bilo zgodilo, ali kakor bi bilo to, kar se je zgodilo, tako naravno in brez pomena, da se le bilo mogoče i smehljati in se obnašati baš tako, kakor se je vedel on. V tem se je kazal gotovega, pametnega človeka in Ivan je bil ponosen sam nase, češ da tako zna.

Blaženka pa ni vedela, kam naj pogleda. Vedno je bila zmešana, I ko je govorila z Otilko, se ji je zatikal govor. Če je pogledala naravnost, je naglo povsela oči, pa i taki kratki pogledi so izdajali, kaj se godi v notranjosti. V njih so se tresli otožni, žalostni, plakajoči vzdihli. Ivan bi bil tu lahko razumel, da Blaženka kleči pred njim na kolenih, da sklepa roke. Pod očmi je imela globoke, višnjevkaste prožice in oči same so bile žalostne in ugase.

(Dalle prih.)

zahtevu delavcev poživljati. In ravnanje se je poživljalo. Povsod, kjerkoli se delavci pripravljajo na boj za zboljšanje svojih razmer, se skušajo najprej združiti, skušajo nesolidarnost delodajalca utajiti. Zizibambule ravna drugače. Oni povedo delodajalcu: Glej, mi smo nesolidarni. Zato ni treba, da nam daš, kar zahtevamo. Delavci v Ajdovščini so prerediteljem shoda seveda ploskali in so si mislili bržkone, da so regnikoli krivi vsega zla na tem svetu. Potem so sklicali vodje naših domačih delavcev v prosti luki. Na shodu so dali delavcem odobriti resolucijo, v kateri so zahtevali za delavce poboljški. Ne ve se pa, kakšni. Toda prva zahteva se obrača do namestništva, naj ta poskrbi, da se odpravijo iz proste luke vsi regnikoli. Ni dvoma, da bo imela ta resolucija enak uspeh kakor spomenica v Ajdovščini. Neprijetno nam je pisati o rečeh, ki bi bile same na sebi vredne podpore. Čutimo se pa dolžne upozorjati delavce, naj vendar ne drve za ljudmi, ki bi spadali po vsej pravici v norišnico ali pa v zapor, ako delajo take oslarije vedoma, ako se zavedajo, da s takimi smešnimi resolucijami in spomenicami smešijo sebe, delavstvo in delavsko gibanje sploh. In to je škoda, ki bo delavce stala veliko preveč po nedolžnem, ker jo niso oni zakrivali, marveč so jo zakrivila prostaška duša, ki za košček vsakdanjega kruha prodajajo svoje prepričanje, ako ga imajo, in nemogočajo revežem uspehe za trudo delo. Delavci bi morali prijeti šibo v roke in tepsti kakor so taki ljudje vredni.

— Tržaško porotno sodišče. Včeraj se je pred tukajšnjim porotnim sodiščem vršila obravnavna proti Petru Ražnu, o katerem smo svoj čas poročali, da je pred kratkim hotel umoriti svojo ženo, ki ga je varala, pa je po pomoti umoril trinajstletno Emilijo Bizjak, ki je slučajno spala na postelji njegove žene. Peter Ražun je bil po porotnih odločitvah in nato takoj izpuščen.

Zadnje vesti.

BOJ ZA SCHUHMEIERJEV MANDAT.

Ožja volitev.

Dunaj, 9. (Posebno poročilo.) Pri včerajšnjem nadomestnem volitvi za državnozbornski mandat v 2. dunajskem okraju (Leopoldstadt), ki je izprazen vsled umora sodruga Schuhmeierja, ni dosežen definitiven rezultat, ampak pride do ožje volitve med socialno demokratskim kandidatom Elderschem in krščanskim socialcem dr. Matajo. Volitev je bila izredno burna, ker so krščanski socialci sleparili na debelo in je prišlo veliko volilnih goljufov socialnim demokratom v roke. Na nekaterih krajih so krščanski tudi naravnost napadali socialne demokrate in jih skušali pretepati in jim jemati volilne dokumente. Zbrali so svoje agitatorje in izkušene volilne sleparje iz vsega mesta. Tudi aretiranih je bilo mnogo oseb. Glasovi so tako razdeljeni: Socialist Eldersch 5934, kršč. soc. Mataja 7761, svobodomislec Blasel 2535, nemški nacionalci Hofner 467 glasov. Češki števni glasov je bilo 382 glasov. Navidezno so socialni demokrate izgubili 1600 glasov; ali ta račun je napachen, ker so pri zadnji volitvi nemški svobodomislci zaradi krščansko socialne nevarnosti takoj glasovali za Schuhmeierja. Sedaj so oddali glasove sinu popularnega igralca Blasla okrajnemu predstojniku Blaslu, ki je v okraju takoj priljubljen. Njihovi glasovi so v ožji volitvi gotovi sodrugu Elderschu. Tako bi bilo 8469 glasov proti 7761 krščansko socialnim. Kako bodo glasovali nemški nacionalci, se ne ve. Češki glasovi pa se najbrže razdele.

VOJAŠKE ZAHTEVE.

Dunaj, 9. Oficiozno poročajo: Skupna ministrska konferenca je določila sledeče: Za vojne priprave po zim in za oboroženje v tej dobi 350 milijonov; to se postavi kot dodaten kredit v proračun za l. 1912 in 1913. V prvo polovico 1914 se postavi enajst milijonov od potrebnih za zvišanje rekrutnega kontingenta, ki znaša 35.000 mož. Mornariški upravi se dovoli zgradba 4 drednotov, več križark in torpedovk. Stroški znašajo 426 milijonov. S stavbo dveh drednotov se prične že spomladi in Stabilimento tecnico v Trstu. (To so take računske umetnosti, ki le zakrivajo zelo resnico. Enajst milijonov prvega pol leta za pomnožitev rekrutov — to ne pove prav nič; da se z 22 milijoni v letu ne pokrijejo taki izdatki, razume vsak rekrut. Potem ni verjeti, da bodo s 350 milijoni pokriti stroški mobilizacije. Že tukaj je očitno, da skupni stroški ne bodo mnogo manjši od milijarde. Pri vsem tem pa še ni računani ne en vinar za nove kanone, ki jih militaristi zahtevajo, pa gotovo ne opuste te zahteve.

ŠPIONAŽA.

Lvov, 9. V Przemyslul so aretirali dva ruska častnika; prvi je stotnik generalnega štaba,

drugi pa artiljerijski nadporočnik. Prvi je služil za natakaija v raznih kavarnah v Krakovu in Lvovu ter nazadnje v Przemyslu, kamor so zahajali večinoma častniki. Oba sta baje špijoni-rala za Rusijo.

OGRSKI PARLAMENT.

Budimpešta, 8. Poslanska zbornica se je danes zopet sešla. Justhova in Kossutova stranka ni prišla v zbornico. Andrassyjeva nova stranka je pa prišla v hišo. Vladni mameluki so prišli v velikem številu. Ob pol 11. je predsednik Beöthy otvoril sejo. Navzoči so bili le člani večine in nekoliko hrvaških poslancev. Justični minister Balogh je predložil načrt novega meščanskega zakonika in načrt za reformno porotnih sodišč. Nato so prišli člani ustavne stranke v dvorano. Grof Andrassy je podal izjavo, da se njegova stranka ne bo udeleževala zasedanja. On in vsa opozicija stoji na stališču, da je poslovnik neveljaven, ker je bil siloma izpravljen. Grehi opravičnika še niso popravljeni. Govornik je ostro napadal upeljavo parlamentarne straže. Če bi prišel ministrski predsednik, ki bi hotel napraviti red na podlagi zakona, pa ne z brutalno silo, bi se mu to kmalu posrečilo. Dokler se to ne zgodi, je pa boj neizogiben. Medtem ko vstala Tisza, zapuste člani ustavne stranke zbornico. Tisza pravi, da ni njegova naveda streljati za bežečim sovražnikom. Potem je polemiziral z Andrassyjevo izjavo in dejal: Če se opozicija odteguje parlamentarnemu delu, moramo misliti, da se čuti preslabo za zastopanje svojega stališča. — Prihodnja seja bo jutri.

BOJI NA BALKANU.

Bolgarske čete.

Sofija, 9. Močna četa bolgarskih komitad-žijev se je pojavila na srbskih tleh pri Kočani. Prišlo je do hudega spopada s srbskim vojaštvom.

Arnavti.

Belgrad, 9. Zasedovanje Arnavtov se uspešno nadaljuje. Na srbskih tleh je sedaj mir. Iz vseh krajev ob albanski meji pa prihajajo vesti, da se Arnavti zopet zbirajo in pripravljajo nove napade. Arnavti dobivajo orožje in streliva z obrežja.

ČRNOGORCI IN ARNAVTI.

Cetinje, 8. Dne 6. oktobra so Arnavti napadli levo krilo črnogorske vojske pri Gusinju. Po ljutem boju so jih Črnogorci pregnali.

Cetinje, 8. Arnavti pod vodstvom Bejram Kurasa in Riza bega so od Krasnic in Gaha prodrli proti Džakovici na srbska in črnogorska tla. 4 bataljoni Črnogorcev so jih prišli in poglali v beg.

GRŠKA IN TURČIJA.

Carigrad, 9. »Terdjuman Hakikat« piše: »Dokler niso rešena vprašanja zaradi Macedonije in Albanije, se ne more sklepati mir z Grško. Turčije ne vežejo določbe bukarškega miru, pri katerem ni sodelovala. Ker je tudi londonska pogodba izgubila veljavo, mora Grška pričakovati rešitev vprašanja otkov od svoje moči.

TURŠA DEMOBILIZACIJA.

Carigrad, 9. Demobilizacija odrinske armade, ki je bila nameravana za 4. t. m., se je odgodila. Sedaj je dala vlada vrhovnemu poveljniku Izet paši prosto roko, da ukrene, kar se mu zdi prav.

RUMUNIJA.

Bukarešt, 9. Rumunska vlada namerava diplomatsko akcijo in tudi druge primerne korake, da prepreči nove zapletljave in zagotovi bukarškemu miru veljavo.

BOLGARSKI POLKOVNIK PRED SODIŠČEM.

Sofija, 8. Iz poučenega vira poročajo, da se je danes pred vojnim sodiščem pričela obravnavna proti polkovniku Petevu, ki je obdolžen, da je v boju zapustil svoje mesto in izzval med svojimi četami tak nered, da so se morale umakniti.

Strokovni kongres.

Dunaj, 8. Danes je kongres zaključil razpravo o domačem delu in sprejel predlagano resolucijo. Potem je sodrug Hanusch poročal o parlamentu in delavskem varstvu. Resolucija, ki jo je predlagal, konstatira, da ni parlament od zadnjega kongresa takorekoč nič storil na polju delavskega varstva. Krivda zadane pasivno resistenco vlade, obstrukcijo meščanskih strank in veliko sovraštvo gosposke zbornice do delavstva. Kongres najostreje protestira proti zavlačevanju socialnega zavarovanja in ostalih od socialnih demokratov vloženi socialni političnih načrtov. Kongres zahteva: 1. Najhitrejšo

rešitev socialnega zavarovanja, zlasti pa zavarovanje za starost in obnemoglost. 2. Reformo koalicijskega zakona, ki naj zajamči delavstvu popolno svobodo združevanja. Delavske knjižice naj se odpravijo. 3. Maksimalni deseturni delovnik za obrtne obrate, maksimalni osemurni delovnik za neprekinjene obrate, rudnike in za železničarje v prometni službi. 4. Šestintrideseturni nedeljski počitek. 5. Prepoved nočnega dela za ženske in otroke, ter ureditev nočnega dela za moške delavce. 6. Zakonite določbe za varstvo zdravja in življenja v obratih, ki so škodljivi zdravju, zdravstvene določbe za obrate v obrti živil, odškodnino za delavce, ki si nakopljejo obrtno bolezen; najhitrejšo izvedbo zakona za pekovo varstvo. 7. Prepoved dela za žene štiri tedne pred in šest tednov po porodu, v katerem času se ima plačevati bolniščina v višini rednega zaslužka. 8. Pomno-žitev obrtnih nadzornikov, vpeljavo vajenskih, poljedelskih in gozdarskih nadzornikov ter nadzornic. 9. Reforma obrtnih sodišč. 10. Razširjenje zavarovanja za slučaj nezgod na vse delavce. 11. Odpravo bratovskih skladnic. 12. Nastavljanje prosto izvoljenih rudniških nadzornikov. 13. Nastavljanje od uslužbencev izvoljenih nadzornikov na železnicah. 14. Reforma zakona za trgovske uslužbence. 15. Zakone za varstvo domačih delavcev. 16. Ureditev poselskega reda za vso državo. 17. Kodifikacijo vsega delavskega prava. 18. Izvedbo od socialistov vložene zakona proti brezposelnosti. — Debata o tej točki bo jutri.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

40 letni uspeh, ki ga potrjujejo na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna G. Piccoli, Ljubljana.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Francičkanska ul. 8

I. Z. Z. O. Z.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

za društva.

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Ivan Jax in sin Ljubljana

Dunajska cesta števil. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje (Strickmaschinen) za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

100.000 ur!

Vsled balkanske vojske sem pristiljen 100.000 kom. imit. srebr. in z izvirnim anker-rem-kolesjem na kamnih tekoča, ki so bili namenjeni za Turčijo, za smešno ceno 1 komad 3 K, 2 komada 5 K 80 v, 5 komadov 14 K, 10 komadov 27 K prodajati. Naj bi nikdo te ugodne prilike ne zamudil, da si nabavi to izvrstno v resnici na pol podarjeno uro. Naročila takoj, ker bodo v kratkem prodane. 3 letno pisarno jamstvo

Razpošilja se po povozju pri eksportni tvrdki ur

S. LUSTIG, Neu Sandez 617.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

priporoča svojo bogato zalogo zlinskega blaga vseh vrst špecerjskega blaga, otroških oblik, nogavic, čevljev, srajc itd. po najnižji ceni.

Toči se tudi v svoji lastni gostilni pristna belzeljska, dalmatinska in istrska vina. Pristni refosco in »Adria Perle«.

Vabi se toraj cenjene člane, da vse svoje potrebščine nabavljajo v svojem lastnem podjetju. Član lahko postane vsak. Delež znaša 20 kron.

Načelstvo.

Kavarna

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi.

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov. Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Zakaj pač?

je »Pravi zagrebški Franck« tako priljubljen pri naših gospodinjah?

Le zaradi svojih prednosti! krepak okus, zlatorujava barva, nedosežna izdatnost.

Tovarniška znamka: Kavin mlinček.

al em 151/20.648

BALKAN

Peter Kozina & Ko.

Tovarna čevljev v Tržiču (Gorenjsko)

(najmodernejše podjetje monarhije)

Varstvena znamka.

je otvoril meseca septembra lastno prodajalno

LJUBLJANA

na drobno Breg 20 na debelo

v Cojzovi hiši.

Pozor! Ker so vžgalice jugoslovansko socialno demokratične stranke že polije priporočajo se v marljivo odjemanje vžgalice „Arbeiterwille“. Naroča se jih pri upravi „ZARJE“ v Ljubljani.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

priporočajo svoje bogato zalogo manufakturnega blaga, vedno svežega specerijskega blaga kakor tudi otroških oblek, delavskih oblek, srajc, ovratnikov, čevljev itd.

po najnižji ceni.

Vabi se torej cenjene člane, da vse svoje potrebščine nabavljajo v svojem lastnem podjetju. Član lahko postane vsakdo, kateri plača pristopnino in delež v obrokih do 40 kron.

Načelstvo.

Žepni koledar

za slovenske delavce in prometne uslužbenke izide vsako leto v založbi „ZARJE“.

Za letnik 1914. naj se organizacije že sedaj naroče, da ga dobe pravočasno. — Cena mu bo kakor vsako leto K 1.—.

Naroča se pri upravi Zarje v Ljubljani.

Občno konsumno društvo v Idriji

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Glavna prodajalna v lastni hiši.
Tri filijalke.

Valjčni mlin na lastnem posestvu v Podroteji pri Idriji.

Istotam še dve lastni hiši, gozd in dva travnika. Ima nad 670 članov ter nad pol milijona letnega prometa. Vjudno vabi sl. občinstvo mesta Idrije in okolice na pristop. V svojih prodajalnah prodaja za svoje člane vsake vrste manufakturnega, specerijskega in drugega blaga po stalnih cenah.

Toči pristna vina in žganja, kupljena naravnost iz vinorodnih krajev.

Društvo sprejema od članov tudi hranilne vloge ter jih obrestuje po

5%

NAŠI ZAPISKI

Socialistična revija.

Izide na leto dvanajst števil.

Cena:

Za Avstro-ogrsko za vse leto 5 K. — Za Nemčijo 5'80 K, za ostale države 6'40 K. — Za organizirane delavce in dijake 3'60 K. Celi letniki leta 1910., 1911., in 1912. po 2'50 K.

Posamezna številka po 42 vinarjev.

Naročnina se pošilja upravi „Naših Zapiskov“ v Gorici.

ŽENSKI LIST

glasilo socialističnega ženstva

Urednica: Alojzija Stebi v Ljubljani.

Izhaja v Ljubljani po enkrat na mesec. Stane na leto 1'20 K. — Posamezna številka 10 vin.

Naroča se pri upravi: Ženski list v Ljubljani.

Priporočamo delavstvu sledeče knjige in brošure, ki jih ima v zalogi
založba „Zarje“ v Ljubljani.

Pripovedni spisi:

Etbin Kristan: Francka in drugi. Cena 50 vin.
S. Machar: Magdalena. Preložil dr. Anton Dermota. Cena 2 K.
Hans Kirchsteiger: Pod spovednim pečatom. I. del. Cena 2'60 K.
Hans Kirchsteiger: Pod spovednim pečatom. II. del. Cena 2 K.
P. Mihalek: Iz nižin življenja. Cena 1 K.
M. Gorkij: Mati. Cena 4 K.
E. Zola: Rim. Prevel Etbin Kristan.

Znanstveni spisi:

Dr. Drag. Lončar: Politično življenje Slovencev.
Dr. Drag. Lončar: Dr. Janez Bleiweis in njegova doba. Cena 1 K.
Dr. Ivan Prijatelj: Prešernov spomenik. Cena 80 vin.
Dr. Ivan Prijatelj: Drama Prešernovega življenja. Cena 40 vin.
Abditus: Občinski socializem.

Agitacijska izdajanja:

— Vojna in socialna demokracija. Cena 30 vin.
— Program socialne demokracije v Avstriji. Cena 6 vin.
— Vun z enako volilno pravico. Cena 4 v.
— Zvišanje duhovniških plač. Cena 10 v.
Etbin Kristan: Primož Trubar in slovensko ljudstvo. Cena 8 vin.
Liberatus: V dobiklerikalizmu. Cena 40 v.
— Razprava VII rednega zbora jugoslovanske soc. dem. stranke. Cena 60 vin.
Oto Bauer: Narodni ali razredni boj. Cena 6 vin.
— Lurška pravljica. Cena 50 vin.
Ljudski oder: Moderni razvoj. Troje predavanj soc. poslancev. Cena 40 vin.

Knjižica časopisa „Naprej“.

Ant. Kristan: Socializem. I. zvezek. Druga izdaja. Cena 20 vin.
Ant. Kristan: Socialna demokracija in kmetstvo ljudstvo. Cena 10 vin.
Ant. Kristan: Zakaj smo socialisti? Cena 14 vin.
K. Marx in Fr. Engels: Komunistični manifest. Cena 40 vin.
L. Wahrmond: Katoliško svetovno nazarje in svobodna znanost. Cena 70 vin.
Karl Kautsky: Kdo uničuje proletarijat v malem. Cena 30 vin.
Karl Kautsky: Kapitalistični razred. Cena 80 vin.
Karl Kautsky: Proletarijat. Cena 30 v.
Karl Kautsky: Razredni boj. Cena 40 v.
Karl Kautsky: Država bodočnosti. Cena 50 vin.
Etbin Kristan: Nevarni socializem. Cena 30 vin.
Etbin Kristan: Strahovi. Cena 30 vin.
Anton Kristan: O konsumnih društvih. Cena 20 vin.
E. Kristan: Narodno vprašanje in Slovenci. Cena 30 vin.

Koledarji:

Žepni koledar za leto 1913. Cena 1 K.
Družinski koledar za leto 1913. Cena 1 K.
Zadružni koledar za leto 1913. Cena 80 vin.
V zalogi so tudi še letniki 1912, 1911, 1910 in starejši.

Naši Zapiski.

Dobe se po 2 K kompletni: 1908, 1909, 1910, 1911, 1912.

„Zarja“:

retniki za leto 1911/12, 1912/13, vezana po 34 kron.

Naročila in pisma je naslavljal na **Založbo „Zarje“ v Ljubljani.**